

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 32 Volume: 7 Issue: 32

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MEVLANA DEĞİŞİM PROGRAMININ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SOSYOKÜLTÜREL GELİŞİMİNE OLAN KATKISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF MEVLANA EXCHANGE PROGRAMME ON UNDER GRADUATE STUDENTS' SOCIOCULTURAL DEVELOPMENTS

Bekir GÜZEL*

Öz

21. yüzyılda nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ülkelerin öncelikli politikaları arasında yer almaktadır. Nitelikli bir birey olma kişinin sosyokültürel gelişimiyle doğru orantılıdır. Bu gelişime olanak sağlayan en önemli etken ise bireylerin hareketliliğidir. Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu 2013 yılında yurtdışı öğrenci ve akademisyen değişim programı olan "Mevlana Değişim Programı"nı faaliyete geçirmiştir. Mevlana Değişim Programı kapsamında, üniversite öğrencileri ile akademisyenler yurt dışında bulunan anlaşmalı üniversitelere giderek belirli bir süre eğitimlerine ya da akademik kariyerlerine devam edebilme imkânı bulmaktadırlar. Bu çalışmada Mevlana Değişim Programı ile başka ülkelere gidip eğitimlerine orada devam eden beş (5) lisans öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında veri toplama yöntemi olarak açık uçlu sorularla görüşme tekniği kullanılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler incelenerek beş (5) tema altında toplanmıştır: Yabancı dil gelişimi, Yemek kültürü, İklimsel farklılıklar, İnsan ilişkileri ve Yaşam standartları. Bu temalardan yola çıkarak da değişim programın katılımcıların sosyokültürel gelişimlerine katkısı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyokültürel Gelişim, Nitelikli Bireyler, Mevlana Değişim Programı, Akademik Değişim, Hareketlilik.

Abstract

In the 21st century, one of the most prominent policies of countries is training individuals to be qualified. Being a qualified individual is related to the individual's sociocultural development. Mobility of individuals has the most significant effect on this development. Accordingly, the Council of Higher Education launched Mevlana Exchange Programme for students and academicians in 2013. As part of Mevlana Exchange Programme, university students may study and academicians may lecture abroad for one or two terms. In this study, five (5) undergraduate students who are studying / studied abroad were interviewed. During the semi-conducted interviews, open ended questions were used for data collection. The data was categorized into five topics: Foreign language improvement, Cuisine, Climate, Relations, and living conditions. Based on these topics, the effect of Mevlana Exchange Programme on individuals' sociocultural development was inferred.

Keywords: Sociocultural Development, Qualified Individuals, Mevlana Exchange Programme, Academic Exchange, Mobility.

* Okutman, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

1. Giriş

Ne güzel şeydir, her gün bir yerde konaklamak,
Akarsu, donma korkusundan, elbette uzak!
Dün geçti, dünün sözü de dünle geçip gitti,
Bugün, yepyeni bir söz söylemeli muhakkak!

Muhammed Celâleddin-i Rûmî

Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle ülkelerin uluslararasılaşma faaliyetlerine verdikleri önem her geçen gün artmaktadır. Bu faaliyetler arasında ülkelerin birbirleri ile yaptıkları eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki işbirlikleri de oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu alanlarda ülkeler arasında özel işbirlikleri yapılıyor olsa da uluslararası boyutta en önemli adım 16 Kasım 1945'te Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 20 ülke tarafından UNESCO'nun kurulmasıyla atılmıştır. *"UNESCO'nun amacı, eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla, küresel barışın tesisine fakirliğin ortadan kaldırılmasına, sürdürülebilir kalınlığa ve paylaşılan ortak değerlere dayalı bir toplumlar arası diyaloga katkıda bulunmak olarak özetlenebilir."* (<http://www.mfa.gov.tr/unesco.tr.mfa>) Ülkeler arasında yapılan özel işbirlikleriyle de ülkeler, diplomatik alanda kendi aralarındaki diyalogu artırmayı ve böylece ileriye dönük daha sağlıklı işbirlikleri gerçekleştirmeyi hedeflerken; eğitim alanında kendi eğitim kurumları arasındaki seviyeyi yükselterek kaliteyi artırmayı ve uluslararası boyutta bir eğitim gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler. Bu işbirlikleri ayrıca sosyokültürel alanda bireylerin farklı ülkelerin kültürlerini, sosyal yapılarını, gelenek ve göreneklerini tanımalarını hedeflemektedirler. Böylece ülkeler vatandaşlarının sosyokültürel gelişimlerine de katkı sağlamaktadırlar.

"Sosyal gelişim kavramının içine çok çeşitli, geniş davranış türleri girmektedir ve sosyal gelişim insan kişiliğinin hemen hemen her yönünü kapsayan niteliktedir." (Başaran, 1974; Yapıcı & Yapıcı, 2005) Kültürel gelişim kavramı ise sosyal gelişime paralel olarak ilerleyen ve içinde bulunan dönemin gereklilikleri doğrultusunda gelişim gösteren bir olgudur. Dolayısıyla da kültürel gelişimin devamlılığı için sosyal gelişim ve sosyalleşme oldukça önemlidir. Sosyokültürel gelişim ise çocukluk döneminde başlayan ve insanın hayatı boyunca varlığı sürdüren bir süreçtir. Bu süreç içerisinde de en etkili ve en verimli dönemi 18-30 yaşları arasındaki dönem oluşturmaktadır. Ayrıca günümüzde bireylerin sosyokültürel gelişimine en fazla katkı sağlayan faktörlerin başında hareketlilik gelmektedir. Zira insanın içinde yaşadığı dünyaya dair bilgi, algı, görgü ve geleneklerini sağlayan temel dinamik bireylerin hareketliliğidir. Bu yüzden pek çok ülke özellikle genç nüfusunun gerek ülke içerisindeki gerekse ülkeler arasındaki bilimsel, eğitsel ve kültürel hareketliliklere çok önem vermektedir.

Bu bağlamda ülkeler arasında Erasmus Değişim Programı başta olmak üzere University Mobility in the Asia and the Pasific (UMAP), Belgian American Educational Foundation (BAEF), Worldwide International Student Exchange (WISE), International Student Exchange Programs (ISEP) gibi öğrencilere ve akademisyenlere yönelik pek çok bilimsel ve kültürel değişim programları bulunmaktadır. Bu programların içerisinde en bilineni ve en başarılı olanı şüphesiz Avrupa Birliği'nin hayata geçirdiği Erasmus Değişim Programıdır. Bu program 2007-2013 yılları arasında Hayat Boyu Öğrenme programının (Life Long Learning -LLP) üst başlığı altında Comenius, Leonardo da Vinci ve Grundtvig programları ile birlikte yer almaktaydı. Ancak Hayat Boyu Öğrenme programı 2014-2020 yılları arasında yoluna Erasmus+ programı olarak devam edecektir. Bu isim değişikliği Erasmus Değişim Programının ne kadar başarılı ve tanınır olduğunu ortaya koyması açısından da oldukça önemlidir.

Avrupa Birliği Erasmus+ programı ile başta öğrencilerin öğrenim ve staj hareketlilikleri olmak üzere akademisyenlerin eğitim alma ve ders verme hareketliliklerine de destek vermeye devam edecektir. Ayrıca bireysel olarak gençlerin, gençlik gruplarının, sivil toplum kuruluşlarının, derneklerin, vakıfların, kamu kuruluşlarının farklı başlıklar altında çeşitli projeler hazırlayarak program üyesi ülkeler arasında değişim faaliyetleri gerçekleştirmelerine de destek sağlayacaktır. Bu programdaki asıl amaç başta gençler olmak üzere her yaşta bireyin sosyokültürel gelişimine katkı sağlanmasıdır.

Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti de Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından, 2009-2010 Akademik yılı itibariyle, öğrencilerin ve akademisyenlerin yurtiçindeki değişimine olanak sağlayacak olan Farabi Değişim Programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu programa gösterilen ilginin ardından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nı (YÖK) uluslararası bir hareketlilik faaliyetinin de hayata geçirilmesi yönünde çalışmalar yapmaya başladı. Yapılan çalışmaların ardından 2013-2014 Akademik yılı itibariyle öğrencilerin ve akademisyenlerin yurtdışındaki üniversiteler ile değişimine olanak sağlayan Mevlana Değişim Programı faaliyete geçirildi.

Mevlana Değişim Programı'nın öncelikli amacı, yurt içinde eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurt dışında eğitim veren yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini sağlamaktır. Ayrıca Mevlana Değişim Programı'nın temel amaçları;

- Türkiye'yi yükseköğretim alanında bir cazibe merkezi haline getirmek,
 - Yükseköğretim kurumlarımızın akademik kapasitelerini artırmak,
 - Yükseköğretimin küreselleşme sürecine katkıda bulunmak,
 - Türkiye'nin zengin tarihsel ve kültürel mirasını küresel düzeyde paylaşmak,
 - *Kültürler arası etkileşimin artmasıyla, farklılıklara saygı ve anlayış kültürünün zenginleşmesini sağlamaktır.* "
- (http://www.yok.gov.tr/documents/757816/1684767/mevlana_kitapcik.pdf/410e03de-63e8-42e8-9684-ad0abb35fcb3)

Bu çalışmanın amacı ise Mevlana Değişim Programına katılan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi öğrencilerin gittikleri ülkelerde iletişimde buldukları toplumdaki sosyal ve kültürel ortamların belirlenmesi ve bu ortamların katılımcıların sosyokültürel gelişimine olan katkısının değerlendirilmesidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Bireylerin Mevlana değişim programına katılma amaçları nelerdir?
2. Mevlana değişim programı öğrencilerin beklentilerini karşılamada ne derece etkilidir?
3. Öğrencilerin programın sosyokültürel gelişimlerine katkısına olan tutumları nedir?
4. Mevlana değişim programının öğrencilerin sosyokültürel gelişimine olan katkısını arttırmak amacıyla neler yapılabilir?

2. Yöntem

Bu çalışmada değişim programına katılan öğrencilerin programa katılma amaçları, programın öğrencilerin beklentilerini karşılama konusunda ne derece etkili olduğunu, programın öğrencilerin sosyokültürel gelişimine olan katkısına yönelik tutumlarını tüm ayrıntılarıyla ortaya koymak amacıyla sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan "durum çalışması" yöntemi kullanılmıştır. "Durum çalışması sanıldığı veya dışarıdan görüldüğü kadar kolay veya çerçevesi dar bir araştırma türü değildir." (Yıldırım ve Şimşek, 2006:281) Aksine durum çalışması özel bir durum üzerine derinlemesine bir inceleme ve analiz yapma imkânı sağladığı için tercih edilmiştir. "Durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşulur; bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır." (Yıldırım ve Şimşek, 2006:77) Bu yüzden bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak açık uçlu sorularla görüşme tekniği kullanılmıştır. "Bu tür araştırma soruları, araştırmacıya incelemek istediği olguyu esnek ve açık uçlu bir yaklaşımla ele alma olanağı sağlar." (Yıldırım ve Şimşek, 2006:91)

3. Katılımcılar

Bu çalışmada Mevlana Değişim Programına katılan 5 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılardan üçü Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinden, Yemen'de bulunan Sana'a Üniversitesi'ne gitmiştir. Diğer iki katılımcı ise Kazakistan'da bulunan Ahmet Yesevi

Üniversitesi'nden Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'ne gelmişlerdir. Bu öğrencilerden Sana'a Üniversitesi'ne giden 3 erkek öğrenci İlahiyat bölümü, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'ne gelen 2 kız öğrenci de Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencileridir.

4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde öncelikle öğrencilere sorulacak olan açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Bu çalışma bir durum çalışması olduğu için öğrencilerin sorulan sorulara kendilerine özgü cevaplar verebilmeleri ve detaylı bilgi toplanabilmesi için ek olarak açıklamaya yönelik sondalar da hazırlanmıştır. Görüşmeler öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilmeleri için Mevlana Değişim Programı işlemleri için daha önceden pek çok defa ziyaret ettikleri Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Dış İlişkiler Ofisi'nde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde öğrencilere araştırma hakkında bilgiler verilmiştir. Görüşmeler sırasında elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Yapılan görüşmelerin ardından öğrencilerden verdikleri bilgilerin bu çalışmada kullanılabileceğine dair yazılı izinleri alınmıştır.

5. Verilerin Analizi

Öğrenciler ile yapılan ve kayıt altına alınan görüşmelerin yazıya aktarılmasının ardından elde edilen veriler nitel veri çözümleme yolları kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. *"İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirlerine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir gerçeği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır."* (Yıldırım ve Şimşek, 2006:227) Görüşme esnasında katılımcılardan isimlerinin kullanılmayacağı bunun yerine kendilerine K1, K2, K3 (Katılımcı 1, katılımcı 2, katılımcı 3) gibi kodlar verileceği belirtilmiştir. Bu doğrultu da araştırma verilerinin sunumunda onlara verilen bu kodlar kullanılmıştır. Ayrıca tespit yapılan temalar hakkındaki yorumların desteklenmesi amacıyla da katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılmıştır. Katılımcılardan 2 tanesi yabancı uyruklu öğrenci olduğu için Türkçe anlatım bozuklukları yaparak konuşmaktadırlar. Ancak yapılan alıntılarda katılımcıların görüşlerine kişisel yorumların karışmasını engellemek amacıyla dilbilgisel hiçbir düzeltme yapılmamıştır.

6. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan yola çıkılarak elde edilen veriler katılımcıların sosyokültürel gelişimlerine olan katkıları göz önüne alarak değerlendirilmiştir. Daha sonra da aşağıda yer alan 5 tema oluşturulmuştur:

1. Yabancı dil gelişimi
2. Yemek kültürü
3. İklimsel farklılıklar
4. İnsan ilişkileri
5. Yaşam standartları

Yabancı dil gelişimi

"Ülkeler arasında sınırların kalktığı, rekabetin hızlandığı, iletişim araçlarıyla her noktaya ulaşılan dünyamızda yabancı dil öğrenmenin gerekliliğini ve zorunluluğunu hiç kimse inkâr edemez. Çünkü bu küreselleşen ve küçülen dünyamızda insanlar arası ilişki konuşarak ve yazışarak sağlanır. Bu da karşılıklı ortak bir dil ile gerçekleşir." (Demirkan, 2008: 2) Katılımcılara ilk sorulan sorulardan biri bu programa başvurma nedenleri olmuştur. Sorulan bu soruya katılımcıların tamamı (5 kişi) öncelikle yabancı dilimizi geliştirmek olarak cevap vermiştir. Örneğin K1 programa katılım amacını *"şu anda biz Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okuduğumuz için Türk dilini iyi geliştirmek istedik."* şeklinde ifade etmiştir. K3 ise soruya *"alanım gereği Arapçayı daha iyi öğrenebilmek için yurtdışına gitmeyi istiyordum."* şeklinde cevap vermiştir. Aynı şekilde K4 konu hakkındaki görüşlerini *"bizim alanımız İslam bilimleri, temel İslam bilimleri olduğu için temel İslam bilimlerinde de Arapça vazgeçilmez bir kaynak olduğu için bu konuda da Yemen Arapçanın öğrenilmesi açısından önemli bir ülkedir. Onun için başvurduk"* şeklinde ifade etmiştir.

Bunun dışında katılımcılara gittikleri ülkelerde dil konusunda herhangi bir zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Bu soruya aldığımız cevaplardan yola çıkarak 3 kişinin ilk günlerde biraz zorlandıkları ancak zamanla buna alıştıkları ortaya çıkmıştır. Örneğin K1 yabancı dil gelişim sürecini *"Kazakistan'da olduğumda ben Türkçeyi pek bilmiyordum sadece konuşma dilini biliyordum. Buraya geldiğimde biraz yoruldu. İlk geldiğimde ama kendimizi geliştirdik, öğrendik, pratik yaptık. Arkadaşlarımızla konuşuyoruz. Şu an mesela 5 aydan fazla oldu Türkiye'de olduğumuzdan daha iyi geliştirdik diye söyleyebilirim."* diye ifade etmiştir. K3, *"Şöyle diyebilirim benim Arapçam çok üst düzeyde değildi. Oraya da öğrenmek için geliştirmek için gittim. Gittiğimde de insanlarla şöyle bir sıkıntı yaşadım onlar lehçe gibi konuşuyorlar yani bizim sahil dediğimiz Arapça değil de lehçe olarak konuşuyorlar. Bazı kelimeleri, hareketleri yutuyorlar ki biz anlamakta zorlanıyorduk ve biraz daha anlaşılır konuşabilir misin diye söylüyorduk argo da olsa bizim isteğimizi kabul ediyorlardı ve daha düzgün konuşabiliyorlardı. Bizde rahat anlaşabiliyorduk."* Aynı soruya K2 *"Mesela ben Türkiye'ye gelirken az biliyordum Türkçe yani merhaba nasılsınız kendimi tamatabiliyordum. Ama buraya gelince daha geliştirdim kendimi. Türk arkadaşlarla sohbet muhabbet yaparken. Kitap okuyorum mesela ben. Öyle yani film seyrediyorum kendimi geliştirmek için."* şeklinde ifade etmiştir. Bu soruya 2 katılımcı dil konusunda bir temele sahip oldukları için herhangi bir zorluk yaşamadık şeklinde cevap vermiştir. Örneğin K5, *"Yok dil konusunda bir zorluk yaşamadık. Temel olduğu için yaşamadık."* demıştır.

Katılımcıların görüşlerine paralel olarak Messer, Wolter (2007) ve Gökçek (2013) gibi araştırmacılar da değişim programlarına katılan öğrencilerin başvurma nedenleri arasında ilk sırada yabancı dilin geldiğini saptamışlardır. Ayrıca katılımcıların yabancı dillerinin gelişmesi, insan yaşamının her anını kapsayan sosyokültürel gelişimleri açısından da oldukça önemli bir edimindir.

Yemek Kültürü

Katılımcılara dil ile ilgili sorulardan sonra gittikleri ya da geldikleri ülkenin yemekleri hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre 3 katılımcı yemek kültürünün tamamen farklı olduğunu belirtmiştir. Bu 3 kişinin de Yemen'e giden öğrenciler olması Arap yemek kültürünün Türk yemek kültürüne oldukça uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin K4 düşüncelerini *"Çok farklı. Türk mutfağı ile Yemen mutfağı çok farklı. Orada bir kere sulu yemek diyoruz burada artık onun karşılığı nasıl olur sulu yemeklerin? O açıdan çok fark var orada sadece böyle aperatif şeyler yiyorsunuz bir de çok şekerli kullanıyorlar."* şeklinde ifade etmiştir. K5 *"Kültürel açıdan fark olduğu için işte yemek kültürü de farklıydı. Mesela burada bizim yediğimiz yemekler orada yenilmiyor. Onlar tarafından beğenilmiyor. Mesela biz orada onların yemeklerini zor yiyebiliyorduk. Ekmek olsun yemek olsun yani kültürel açıdan fark olduğu için oranın yemeğine alışmak belli bir zaman aldı. [...] bazı yiyecekler çok tuzlu olabiliyor bazıları çok tatlı olabiliyor. Yani farklılık var çok açıdan."* K3, *"[...] bir yere gidip yemek yemekten imtina ediyordum. Yani gitmek istemiyordum çünkü ne yemekleri bize uygun ne de güzel yani çekici bir yanı yok. Türk mutfağı ile Yemen mutfağı arasında çok büyük fark var. Orada Türk lokantaları Kuveyt lokantaları falan var oralarda daha lüks olması açısından bize biraz daha uygun. Tabi oranın lüksü bizim buradaki normal büfeye tekâmül ediyor."* demıştır.

Katılımcılardan Kazakistan'dan Türkiye'ye gelen 2 öğrenci ise Türk mutfağı ile Kazak mutfağının farklı olduğunu ancak bazı benzer yemeklerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu yüzden Türk yemeklerine alışma konusunda çok zorluk çekmediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin K2 soruya *"Yemeklere alışma konusunda o kadar zorluk yaşamadık. Mesela siz tavuk eti pilav çok yiyorsunuz. Pilav bizde de yani ama tavuk eti biz çok yemiyoruz. Biz at etini çok yiyoruz. Ve öyle at eti yiyoruz deyince çok şaşırıyorlar insanlar. [...]Tavuk suyu biraz yemeklerimiz benziyor bizim. Şimdi alıştık yani ilk geldiğimizde alışamamıştık ama şimdi alıştık yani."* şeklinde cevap vermiştir. Aynı şekilde K1 de *"burada arkadaşlarımız evlerine çağırdı bizi Türk yemeklerinden hazırladılar. En çok köfteyi beğendim. Pilav ortasında üstünde et yanında ayran. Makrube'yi çok beğendim. Biraz bizim yemeklerimize benziyor."* diyerek Türk mutfağı hakkındaki düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcılarından elde edilen veriler ışığında onların gittikleri ve geldikleri ülkelerdeki yemek kültürünü bizzat yerinde deneyerek öğrendiklerini ifade edebiliriz. Böylece ülkelerin

yemek kültürleri hakkında bireysel tecrübelerine dayanan fikirleri oluşmuştur. Bu tecrübe de katılımcıların sosyokültürel gelişimine katkı sağlaması açısından önemli bir halkayı oluşturmaktadır.

İklimsel Farklılıklar

Katılımcılara gittikleri ülkenin iklimi hakkında ne düşündüklerini sorulmuştur. Katılımcılardan hepsi buldukları ülkenin ikliminden memnun olduklarını belirtmişlerdir. İklimle uyum sağlama konusunda hiçbir katılımcının herhangi bir zorluk yaşamadığı görülmektedir. Örneğin K1 "Rize'de çok yağmur yağıyor. Biz Güney Kazakistan'da yaşıyoruz. Orada biz de yağmur çok olmaz. Hava durumu soğuk, kışın -30'a kadar geliyor. Mesela kışın 3 ay olsa biz de 4 ay olacak. Ağustos ayından başlar bizde soğuk. Burada iyi ama yağmur var." K2 "Hiç ben zorluk çekmedim çünkü bizim Kazakistan daha soğuk kışın soğuk yazın çok sıcak oluyor yani. Burası Rize şehrine gelirse normal Türkiye'de o kadar soğuk olmuyor kar 1 defa yağdı. Soğuklara ben dayanamıyorum çok hasta oluyorum. Bana iyi geldi iklimi." Bunun yanı sıra Yemen'e giden öğrencilerden K5 soruya "Yemen'de özellikle bizim gittiğimiz yer Sana'a yüksek bir kesim olduğu için zannederseniz 1200 rakımlı bir yer olduğu için orada iklim gayet iyiydi. Sıcak değildi. Yazları genelde ılıman kışları ise biraz daha sert, birkaç ayı falan biraz sert geçiyormuş." diyerek cevap vermiştir. K3 ise "Şimdi Yemen'in tamamını söyleyemem. Yemen'de Aden diye bir şehir varmış ki Türkiye ile birebir örtüşüyormuş neredeyse. Türkiye'nin Karadeniz'i ile örtüşüyormuş ki Aden zaten denize kıyısı olan bir yer; ama Sana'a'ya gittik biz Sana'a da rakım 2400 yani bizim buradaki zirve dağların zirvesi gibi bir yer zaten tepe şehri diyorlar oraya. Orada çok kuru bir hava var. Yağmur yılda bir veya iki defa ya yağıyor ya da yağmuyor. [...] ama güzel havası var yani sabahları serin bir havası var öğleden sonrası kuru bir havası var yani nemden yoksun bir havası var."

Toplanan verilerden anlaşılacağı üzere katılımcıların hepsi gittikleri ülkenin coğrafi ve iklimsel özelliklerini yerinde gözlemleyerek, yaşarak tecrübe etme imkânı bulmuşlardır. Bu öğrenme biçimi de kişinin sosyokültürel gelişimine katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir. Sobel (2005)'in bulunulan yere dayalı eğitim ve öğretim olarak tanımladığı yöntem de bireyin bulunduğu çevre ve topluluk içerisinde öğrenimine başlamasına ve devam etmesine dayanmaktadır. Bu program sayesinde ise katılımcılar kendi ülkelerindeki öğrenmelerine ek olarak gittikleri ülkelerde de içinde yaşadıkları topluluk sayesinde pek çok farklı şeyi gözlemleyerek ve en önemlisi de yaşarak öğrenmektedirler.

İnsan İlişkileri

Katılımcılara gittikleri ülkelerdeki insani ilişkiler ve arkadaşlık ilişkileri hakkında sorular sorulmuştur. Katılımcıların tamamı insan ilişkilerinden ve arkadaşlık ilişkilerinden oldukça memnun olduklarını dile getirmişlerdir. Örneğin K5 soruya "Arkadaşlık ilişkisi iyiydi. Yemen'de genel itibariyle insanlar sıcakkanlı olduğu için onlarla arkadaşlık ilişkileri kurmak çok kolaydı. Mesela özellikle gittiğimiz bir market vardı Sana'a da orada tanıştığımız insanlarla hemen arkadaş olabiliyorduk. Kendi evimize davet edebiliyorduk. [...] İnsanlar sıcak olduğu için." şeklinde cevap verirken K4 soruyu "Oranın insanı sıcakkanlı olduğu için hemen sizinle kaynaşıyorlar. Gittiğiniz zaman Türkiye'den geliyor dedğiniz zaman bir öğrenci grubu etrafınızı çeviriyor ve sizinle iletişime geçiyor. Bu yönden sıcak bir iletişim oldu." şeklinde cevaplamıştır. K2 "Çok güzel çünkü biz yabancı olduğumuzdan mı bilmiyorum yani burada bizim çok ilk geldiğimizde biz şu kelimeyi çok işittik: Bunlar Japon mu Çin mi anlamadık? Hatta sokakta arkadaşımızla gezdiğimizde birisi bizimle fotoğraf çektirmek istedi. Biz de çok şaşırдық yani biz kaç kere söylüyoruz Çinli değiliz ama ısrar ediyor. Özellikle böyle Kore, Çin hayranıymış onların filmlerini izliyormuş. Hatta geçen günler bizim yurda Güney Kore'den iki tane kız geldi. İşte diyoruz ki, hep kızları topladım dedim ki bakınız biz Japon değil bunlar Japon'dur. Hayır, siz çok benziyorsunuz ama onlar daha çekik diyorum. Arkadaşlık ilişkimiz çok güzel yani herkes yardımcı oluyor öyle dersle ilgili olsun başka meselelerle ilgili olsun. Bir şeye ihtiyacın olursa hiç çekinmeden yanımıza gel diye cümleyi çok duyuyoruz yani." K1 "Sınıf arkadaşlarımız yurttaki arkadaşlarımız konuştuğumuz arkadaşlarımız hepsi yardımcı oluyorlar bize. [...] Uzun Göle gittik bizi arkadaşlarımız çağırdı. Bilmiyoruz burada ne var ne yok onlar bize yardımcı oluyorlar. Alışverişe de arkadaşlarımız yardımcı oluyorlar. Trabzon'a gittik. Arkadaşlık ilişkilerimiz çok iyi." K3 "Orada özellikle dil fakültesinde okuyan öğrenciler vardı. Onlar orada Türkçe bölümü de vardı. Türkçe okuyan öğrenciler

bizimle konuşmayı çok istiyorlardı. Onun dışında diğer bölümlerde olan öğrencilerde bizi gördüğü zaman yani bu belki Türk olmamız hasebiyle belki Türkiye'den gidiyor olmamız hasebiyle bilmiyorum ama yabancı insanlara karşı böyle sevgileri var yani dışlama yok ilgi var hatta bizimle sürekli konuşmak isteyen öğrenciler de vardı."

Katılımcıların verdikleri cevaplardan da anlaşılacağı üzere gerek arkadaşları gerekse ülke insanı öğrencilere çok iyi davranmışlardır. Tüm görüşme boyunca katılımcılar farklı soruları cevaplarırken bile insanların kendileri için yaptıkları yardımları, iyi niyetli davranışları sürekli dile getirmişlerdir. Örneğin K1 ülkeye yönelik olumlu ya da olumsuz görüşlerini ifade ederken şöyle demiştir: *"İnsanlar çok iyi burada misafirperver. Bizleri çok iyi karşıladılar. Yardımcı oluyorlar."* Aynı şekilde K3 Yemen'de kaldığı süre boyunca yaşadığı güzel anılardan bahsederken şöyle demiştir: *"Bab-ül Yemen'e gittiğimizde orada bir genç ile karşılaştık Selim diye bir genç. Allah razı olsun Bab-ül Yemen bizim İstanbul Fatih gibi bir yer böyle dar sokakları olan girdiğin zaman kaybolacağın yani yolunu bulamayacağın bir yer. Arabaların pek gitmediği bir yer sadece motorlar ile sokaklarda dolaştıkları bir yer. O, bizi gördü Türk olduğumuz için bütün çarşığı bize en ince ayrıntısına kadar dolaştırdı. Bunlar Türklere kalma bu Osmanlıdan... Hatta Osmanlı'dan kalma kervansarayı gösterdi bize. Hala o kervansarayda görevli memur yani Yemen'in, Yemen sorumlularının atadığı bir memurla tanıştık. Selim ile olan o günlük ilişki, o günlük gezi benim en güzel anımdır yani."*

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bu veriler onların buldukları ülkede kurdukları diyalogun ve iletişimin sosyokültürel gelişimlerine yapmış olduğu katkının ortaya konması açısından oldukça önemlidir. Verilerden de anlaşılacağı üzere Mevlana değişim programından sosyokültürel gelişim sağlayan sadece katılımcılar değildir. K2'nin *"biz Japon değiliz"* şeklinde ifade ettiği üzere, katılımcıların çevresinde bulunan arkadaşları da onlardan yeni şeyler öğrenerek sosyokültürel gelişimlerine katkı sağlamaktadırlar.

Yaşam Standartları

Katılımcılara gittikleri ülkedeki insanların yaşam standartları hakkında da sorular yöneltilmiştir. Yemen'e giden 3 katılımcı oradaki yaşam standartları hakkında olumsuz düşüncelere sahip iken Kazakistan'dan gelen 2 öğrenci Türkiye'deki yaşam standartlarının daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Örneğin Yemen'e giden K5 bu soruya *"Yemen genel itibarıyla baktığımızda fakir bir ülke. İnsanları fakir gelişmemiş bir ülke, Türkiye olanaklarıyla düşündüğümüzde gelişmesi gereken ya da şu anda gelişmekte olan bir ülkedir."* şeklinde cevap vermiştir. K4 *"Yaşam standartları olarak insanların orada ekonomik fakir bir ülke olarak görülüyor. Bir de hayat orada pahalı mesela insanların aldığı meblağ çok düşük bir de hayatları orada pahalı yani. Kıyafetler falan pahalı yani enflasyondan kaynaklanan bir şey mi bilmiyorum ama gelirleri az ama giderleri çok fazla. Alım gücü düşük."* K3 *"Yemen'deki yaşam standartları bence çok düşük yani halkın giyiminden, kuşamından, evinden bunu anlayabiliriz. Mesela bir öğretmen orada 300 dolara yakın maaş alıyor. Ev kirası 150 dolar, 200 dolar yani halk kıt kanaat zorla geçiniyor diyebiliriz. Yani en iyisi bile orada ay sonunu zor buluyordur diye tahmin ediyorum. Belki orada serbest meslek daha iyi olabilir fakat onun da fazla bir getirisi yok bunu başkent olan Sana'a'dan anlıyorsunuz. Sana'a başkent olmasına rağmen biraz daha gelişmiş olması gerekirken halk gerçekten çok fakir gerçekten çok fakir."* diyerek Yemen'deki insanların yaşam standartlarını özetlemektedirler.

Yukarıdaki 3 katılımcımızın olumsuz izlenimlerine karşın Kazakistan'dan Türkiye'ye gelen 2 katılımcı daha olumlu izlenimlere sahiptir. Katılımcılardan ülke hakkındaki fikirlerini barınma imkânları, ulaşım imkânları, sağlık hizmetleri gibi çeşitli alanlar ile ilgili sorular yönelterek de almaya çalıştık. Örneğin K2 sağlık hizmetleri hakkında düşüncelerini *"Kazakistan'daki sağlık hizmetinden memnun değilim gerçekten. Buradaki daha güzel yani buradaki ben gittim dışarıya gittim çok güzel buradakiler. Böyle insanlarla karşılaşmak seni böyle hoş karşılar. Hizmetleri de güzel bir şekilde memnunum yani."* diyerek dile getirirken ulaşım hakkındaki düşüncelerini de *"Türkiye'de daha gelişmiş. Kazakistan'da böyle şimdi yavaş yavaş onlar ele alınıyor. Çalışıyor onlar."* diyerek ifade etmiştir. K1 barınma imkânları ile ilgili soruya *"Yurt olanakları hakkında iyi düşünüyorum. Mesela ben yurttan ilk defa kalıyorum KYK yurdunda. İlk önce merak ediyordum ben nasıl bu öğrenciler yurttan kalıyorlar diye. Burada yemekler her ay para veriyoruz yurt için sonra yemekleri içinde internet bedava. Yemek için fiş veriyorlar. Biz de Kazakistan'da öyle değil. Yurttan"*

bir yılda ödüyoruz. Ama içinde yemek hiçbir şey yok. İnternette yok. Buradaki durum daha iyi." şeklinde cevap vermiştir.

K1 ve K2'nin ifade etmiş oldukları bu düşünceler onların buldukları ülkedeki yaşam standartlarını ortaya koymasından dolayı önemlidir. Katılımcılar buldukları ülke ile ilgili gerek iktisadi gerekse idari konular hakkında yaşarak ve gözlemleyerek bilgiler edinmişlerdir. Bu edinimlerin onların sosyokültürel gelişimine büyük katkı sağlayacağı görülmektedir.

Sonuçlar ve Öneriler

Yapılan çalışmanın sonucunda öncelikle öğrencilerin gittikleri ülkelere yönelik çeşitli konularda bilgiler edindikleri ortaya çıkmıştır. Ancak bu çalışmamızda öğrencilerimizin edindikleri bilgilerin arasından yabancı dil gelişimi, yemek kültürü, iklimsel farklılıklar, insan ilişkileri ve yaşam standartları gibi temalar ön plana çıkarılmıştır. Elde edilen veriler Mevlana Değişim programının, katılımcılara sosyokültürel gelişim açısından önemli katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Daha önceden de belirttiğimiz üzere sosyokültürel gelişim bireyin çocukluk döneminde başlayan ve hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde 18-30 yaşları çok önemlidir ve bu çalışmadaki katılımcıların yaş aralığı 19-29 yaş arasındadır. Bu yüzden sosyokültürel gelişim açısından katılımcıların elde ettikleri kazanımlar oldukça önemlidir.

Buna benzer sonuçlar Demir & Demir (2009)'ün Erasmus Değişim programı ile ilgili yaptıkları çalışmada da ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının gittikleri ülkelerdeki sosyokültürel etkileşimleri sonucunda kişisel ve mesleki kazanımlar elde ettikleri saptanmıştır. Yine aynı şekilde, Gökçek (2013)'ün yaptığı çalışmada Farabi Değişim programına katılan öğrencilerin gidecekleri üniversiteyi tercih etme nedenlerinin öncelikle, bu üniversitenin kendi gelişimlerine sosyal ve kültürel anlamda katkı sağlayacağını düşünmeleridir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların sosyokültürel gelişimlerinin içerisinde en çok ön plana çıkardıkları yabancı dil gelişimleri olmuştur. Zaten katılımcıların programa katılma amaçları arasında öncelikle yabancı dillerini geliştirme istekleri yer almaktadır. Katılımcıların gittikleri ülkelerde ilk zamanlarda iletişim konusunda biraz zorluk çektikleri ancak zamanla dili kullanmaya başladıkları ve böylece sosyal yaşama da adapte oldukları ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde bir sonuç da Demir & Demir (2009)'ün çalışmasında çıkmıştır. Bu çalışmada Erasmus öğrencilerinin büyük çoğunluğunun gittikleri ülkelerde uzun süreli bir uyum sorunu yaşamadıkları; ancak bazılarının ilk haftalarda dil ve uyum problemi yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada katılımcıların sosyokültürel gelişimleri dışında farklı alanlarda da kazanımlar elde ettikleri görülmektedir. Örneğin katılımcılara başka ülkelere de gitmek ister misiniz ya da bu programa tekrar başka bir ülkede de katılmak ister misiniz sorularına katılımcılar hiç düşünmeden "evet" cevabını vermişlerdir. K3, "Eğer imkânım olursa kesinlikle gitmek isterim ben yani. Bir an bile düşünmem [...]". K2 ise sorulan soruya "Evet, gitmek istiyorum. Özellikle İngiltere'ye Amerika Birleşik Devletleri'ne [...]" şeklinde cevap vermiştir. Katılımcıların vermiş oldukları tepkiler ve cevaplar onların özgüven kazanma konusunda da oldukça önemli bir gelişme kaydettiklerini ortaya koymaktadır. Bunun dışında, katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak olumsuz olaylar ve zorluklar karşısında pozitif düşünme eğilimi elde ettikleri de görülmektedir. Örneğin buldukları ülkeye yönelik olumlu ya da olumsuz düşünceleri sorulduğunda, K2 "Siyasette biraz şey varmış göründü bana mesela dünkü haberlerde izledim 14 yaşındaki çocuk hayatını kaybetti. Ama pek siyasetle uğraşmayacağım. Böyle televizyondan arkadaşlardan duyduğuma göre. Öyle mesele bizde de var mesela Kazakistan'da siyasetle ilgili." diyerek olumsuz olayların her ülkede olabileceğini belirtmiştir. Buna benzer bir tespit Demir & Demir (2009)'ün yaptığı çalışmada da ortaya çıkmaktadır. Erasmus değişim programına katılan öğrencilerin kazandıkları beceriler sayesinde karşılaştıkları durumları "doğru" ya da "yanlış" diyerek nitelendirmek yerine "farklı" kelimesini kullanarak nitelendirdikleri tespit edilmiştir.

Bu program sayesinde katılımcılar yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere ülkesi ve içinde yetiştiği toplum hakkında bir değerlendirme yapma olanağı bulmuşlardır. Böylece bu program katılımcılarda sosyokültürel gelişimin yanında kendi kültürlerine yönelik de bir bilincin ve farkındalığın oluşmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca buldukları ülkedeki insan ilişkileri ve kurdukları diyaloglar katılımcıların ilerleyen yıllarda uluslararası bir ortama uyum sağlamalarını da kolaylaştıracaktır.

Yapılan görüşmelerde Mevlana Değişim Programının gerçekleşmesi için gerekli olan evrak işlerinin fazla olması ve uzun sürmesi katılımcıların programı olan motivasyonlarını ve adaptasyonlarını olumsuz yönde etkilemiş olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların sıklıkla tekrarladıkları yorumlardan yola çıkarak programa katılmadan önce katılımcılara programın işleyişi, gidilecek ülke, gidilecek üniversite hakkında bilgi verecek oryantasyon toplantılarının düzenlenmesi gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, gerçekleştirilen çalışmada elde edilen veriler 2013-2014 başvuruları neticesinde Recep Tayyip Erdoğan Üniversite'nden Yemen'e giden ve Ahmet Yesevi Üniversitesi'nden Türkiye'ye gelen öğrenciler üzerinden toplanmıştır. Dolayısıyla da, ortaya çıkan sonuçlar üzerinden ulusal ya da uluslar arası düzeyde bir genelleme yapılması mümkün değildir. Ancak benzer çalışmaların, ilerleyen yıllarda Türkiye'deki ve yurtdışındaki programa dâhil olan tüm üniversiteleri kapsayacak şekilde yapılması, ulusal ve uluslararası düzeyde geçerli olacak sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- BAŞ, Türker & AKTURAN, Ulun (2008). Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BAŞARAN, F. (1974). Psiko-sosyal Gelişim: 7-11 Yaş Çocukları Üzerinde Yapılan Bir Araştırma. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fakültesi Yayın No: 254. (Bu makaleden alınmıştır: YAPICI, Şenay & YAPICI Mehmet (2005). Çocukta Sosyal Gelişim, AKÜ Eğitim Fakültesi Haziran 2005, Cilt 5, Sayı 2, sayfa 2. <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=232> Erişim Tarihi: 03.03.2014.)
- DEMİR, Aysin & DEMİR, Semra (2009). Erasmus Programının Kültürlerarası Diyalog ve Etkileşim Açısından Değerlendirilmesi- Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, sayı 2/9.
- DEMİRKAN, Ceyda (2008). Yabancı Dil Öğreniminin Bireylerin Sosyal Yaşamına Etkisi: Isparta'da Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. Isparta, sayfa 2.
- GÖKÇEK, Tuba (2013). Kültürleriçi bir yaklaşım: Farabi Değişim Programından Yansımalar- KTÜ- Eğitim ve Bilim- cilt 38- sayı 168- sayfa 251.
- MESSER, Dolores & WOLTER, Stefan C. (2005). Are Student Exchange Programs Worth It? Germany: IZA Discussion Paper No. 1656, sayfa 3.
- SOBEL, David (2005). Place-based Education: Connecting Classroom and Community <http://www.antiochne.edu/wpcontent/uploads/2012/08/pbexcerpt.pdf> Erişim Tarihi: 27.03.2014.
- YENİTERZİ, Emine (2009). Mevlâna'nın Kişisel Değişim ve Gelişime Dair Düşünceleri, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, sayfa 14.
- YILDIRIM, Ali & ŞİMSEK, Hasan (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık, sayfa 281, 77, 91, 227. <http://www.mfa.gov.tr/unesco.tr.mfa> Erişim Tarihi: 02.03.2014.
- http://www.yok.gov.tr/documents/757816/1684767/mevlana_kitapcik.pdf/410e03de-63e8-42e8-9684-ad0abb35fcb3 Erişim Tarihi: 06.03.2014.
- http://www.yok.gov.tr/documents/745778/758557/farabi_degisim_progarami_el_kitabi/1a86a009-61a7-4c89-bd0b-cb35b366753a Erişim Tarihi: 06.03.2014.